

TÜRK TOPLUMUNDA NASREDDİN HOCA VE FIKRALARI

Melek COŞGUN SOLAK - Yusuf SOLAK

Bozok Üniversitesi, Sosyoloji Alanı, Yozgat / Türkiye

Anahtar Kelimeler: Türk kültürü, ortak akıl, tarihi şahsiyet, sembol.

ÖZET

Nasreddin Hoca bir halk klasiğidir ki, o Türk soylu halkların hepsinde aynı karakterde ama farklı isimlerle yer alır. İnsanların kendi davranışlarını kontrol etmelerini, ne yaptıklarının bilincinde olmalarını sağlayarak; pervasız davranışlar sergileyenlere göndermelerde bulunur. Bu yönüyle aslında toplumda bir kontrol mekanizmasıdır. Toplumsal sorunlara vurgu yapar, o sorunun kaynağına dikkat çeker; sorunları ince bir zekâ ve büyük bir ustalıkla fıkralarına taşır ve aynı ustalıkla kolay çözümler üretir. Güldürmece yönünden o Türk toplumunun ortak aklıdır. Toplumun bireysel olarak dile getiremediği düşünceleri dile getirir, dini, sosyal, siyasi konuların hassas ve tehlikeli noktalarına ustaca değinir; onda kırma ve kırılma yoktur. Nasreddin Hoca Türk toplumunun adeta özetlenmiş sembolüdür. Önce tarihi bir şahsiyet iken daha sonra sembol olmuştur. Nasreddin Hoca akıllı mı deli mi, kurnaz mı saf mı, ahlaklı mı değil mi, evli mi bekar mı, çocuğu var mı yok mu...? Nasreddin hoca deyince birçok insan tipini bir arada buluruz. Nasreddin Hoca her yerde, her yüzyılda yaşayan bir tiptir. O Türk toplumunun, Türk kültürünün özelliklerini bünyesinde taşıyan bir fıkra tipidir; akıyla, ahlakıyla, cahilliğiyle, kurnazlığıyla, vs. bütün yönleri doğrudur. Nasreddin Hoca Türk insanının ahlaki yönünü yansıtır ve insanları ahlaki yönden eğitir. Söylenmek ve ya anlatılmak istenen, onun dilinde ince ve derin bir ifade ile bulur. Gayr-ı ahlaki davranış sergileyen; zulmedenler, bağınazlar, kendini bilgili zanneden cahiller vs. ondan nasibini alır. Nasreddin Hoca toplumdaki beğenilmeyen davranışlara bir tepkidir ve onun fıkraları bu olumsuz davranışların kontrol altına alınmasında kullanılır. Bildirinin amacı bir Türk bilgesi olan Nasreddin Hoca'yı bir kültür koruyucusu, eğitimci ve din adamı olarak, toplumun değer yargılarıyla ilgili tavırlarını (uyuşmayan dini, ahlaki, vs. toplumdaki her türlü davranış bozukluklarını hesaba çekmesi gibi) ortaya koymaktır. Aynı zamanda fıkralarıyla insanları güldürürken düşündüren, düşündürürken ise sorumluluğunu hatırlatan yönlerine dikkat çekmektir. Bunu yaparken fıkralarından yola çıkılacak, konuyla ilgili Nasreddin hoca fıkraları incelenmiştir.